

บทคัดย่อ

ปัญหามลพิษทางน้ำในแม่น้ำท่าจีนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีแนวโน้มจะยิ่งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยจากภาคเกษตรกรรมเป็นภาคอุตสาหกรรม การเพิ่มขึ้นของประชาชน และการขยายตัวของชุมชนเมือง มลพิษต่าง ๆ ถูกปล่อยลงสู่แม่น้ำท่าจีน คลองสาขา และท่อระบายน้ำไหลลงสู่แม่น้ำท่าจีนทำให้สภาพแม่น้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ ใสสะอาดในอดีตเปลี่ยนแปลงไปเป็นน้ำเน่าเสีย การระบายน้ำเสียจากแหล่งกำเนิดมลพิษ ได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรม ชุมชน และการทำเกษตรกรรมที่ใช้ปุ๋ยและสารเคมี แม้ว่าจะจะเป็นไปตามค่ามาตรฐานที่หน่วยงานราชการกำหนด แต่ปริมาณมลพิษทั้งหมดมีมากเกินไปเกินขีดความสามารถในการบำบัดมลพิษตามธรรมชาติของแม่น้ำท่าจีน และยังคงก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำดังเช่นที่เห็นในปัจจุบัน จากการศึกษาการควบคุมและจัดการมลพิษทางน้ำในแม่น้ำท่าจีน ที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย ทั้ง 3 มาตรการ ได้แก่ มาตรการป้องกัน มาตรการควบคุม และมาตรการแก้ไขฟื้นฟู พบว่ามีกระจัดกระจายไปอยู่ในพระราชบัญญัติหลายฉบับ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. บทบัญญัติที่แทรกอยู่ในกฎหมายเฉพาะ

ที่ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมิได้มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองแม่น้ำท่าจีนโดยตรงแต่สามารถนำมาใช้บังคับได้ เช่น พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ.2485 พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ.2543 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535

2. บทบัญญัติที่แทรกอยู่ในกฎหมายทั่วไป

ที่ตราขึ้นเพื่อมุ่งหมายให้มีลักษณะเป็นกฎหมายกลางที่สามารถใช้ร่วมกับกฎหมายเฉพาะ หรือเสริมหรือใช้แทนกฎหมายเฉพาะได้เพื่อให้ระบบกฎหมายสิ่งแวดล้อมมีความยืดหยุ่นสามารถปรับใช้ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีได้ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535

การทำงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบตามกฎหมายแต่ละฉบับมีลักษณะการทำงานแบบแยกส่วน บทบาทสำคัญทั้งด้านนโยบายและการบังคับใช้กฎหมายยังอยู่ที่หน่วยราชการ

ส่วนกลางยังไม่มีมาตรการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองก็มีภารกิจหลายด้านทั้งงานนโยบายจากส่วนกลาง และภารกิจหน้าที่หลักด้านอื่น ๆ อีกทั้งยังขาดความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ส่งผลให้การดำเนินการที่จำเป็นต่อการควบคุมมลพิษเกิดขึ้นอย่างล่าช้า ทำให้เกิดปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมและจัดการมลพิษทางน้ำในแม่น้ำท่าจีน ได้แก่ มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันมลพิษทางน้ำมีความซ้ำซ้อนทั้งตัวบทกฎหมายและหน่วยงานที่รับผิดชอบ มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมยังไม่มีประสิทธิภาพ และไม่เหมาะสมกับแม่น้ำท่าจีน และขาดมาตรการแก้ไขและฟื้นฟูที่ชัดเจน จากปัญหาดังกล่าวทำให้การควบคุมและจัดการมลพิษทางน้ำในแม่น้ำท่าจีนไม่เกิดผลสำเร็จ และแม่น้ำท่าจีนก็จะยังคงเน่าเสียต่อไป จึงสมควรมีการแก้ไขปรับปรุงดังนี้

1. ยกเลิกกฎหมายที่ล้าสมัย ให้รวมกฎหมายที่ให้อำนาจหน้าที่ของรัฐอยู่ในฉบับเดียวกัน โดยกำหนดมาตรการป้องกัน ควบคุม สำหรับแหล่งกำเนิดมลพิษแต่ละประเภท เพิ่มบทลงโทษทางอาญาให้มีความรุนแรงมากขึ้น แก้ไขบทบัญญัติในการแก้ไขฟื้นฟูให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดวิธีการที่เหมาะสมกับปัญหาในท้องถิ่นของตน

2. จัดโครงสร้างหรือเพิ่มหน่วยงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมารับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมทางน้ำในแม่น้ำท่าจีนโดยเฉพาะ โดยมีหน้าที่ประสานความร่วมมือกันระหว่างท้องถิ่นทั้งด้านนโยบายและการบังคับใช้กฎหมาย ให้รับผิดชอบดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิด และเรียกค่าเสียหายให้แก่หน่วยงานรัฐ และกำหนดวิธีการสำหรับแก้ไขและฟื้นฟูมลพิษทางน้ำประสานความร่วมมือกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการจัดทำบริการสาธารณะระบบบำบัดน้ำเสียรวม จัดตั้งหน่วยงานที่เรียกว่าสหการ เพื่อดำเนินการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียรวมในแม่น้ำท่าจีนต่อไป